

Träläktaren, Skyllbergsvallen

Skyllberg 14:2, Lerbäckes socken, Askersunds kommun, Närke

Upprustning 2009

Anna Rodin

Örebro läns museum
Rapport 2010:14

Innehållsförteckning

Inledning	3
Översiktlig beskrivning	3
Administrativa uppgifter	4
Byggnadsbeskrivning	5
Träläktaren, Skyllbergsvallen	5
Före åtgärd	5
Utförda åtgärder	5
Bilddokumentation	8
Fotoprotokoll	8
Bilder före åtgärder	9
Bilder under arbetets gång	12
Bilder efter åtgärder	14

Omslagsbild: Träläktaren efter åtgärd, OLM_2009_2_0042

Inledning

Översiktlig beskrivning

Fotbollsplanen Skyllbergsvallen, där träläktaren är belägen, hör till Skyllbergs bruksmiljö.

Träläktaren uppfördes 1939 och har, en för tiden typisk, enkel och funktionell utformning. Läktaren har genomgått några ombyggnationer men är, vad beträffar väsentliga byggnadsdelar, välbevarad. Träläktaren innehar vidare ett socialhistoriskt värde då den vittnar om en tid då det var vanligt att bruksföretaget, i brukssamhället, verkade för att de anställda skulle ha en meningsfull fritidssysselsättning.

Skyllbergs bruksmiljö utgör riksintresse för kulturmiljövården. Tillsammans med bruksherrgård, industribyggnader, arbetarbostäder, jordbruksbyggnader etc bildas ett välbevarat kulturhistoriskt sammanhang där träläktaren och Skyllbergsvallen är en viktig del. Läktaren omfattas också av områdesbestämmelser som anger att ”byggnaderna skall bibehållas i sin äldre utformning”.

2009 beviljades fastighetsägaren statliga medel i form av byggnadsvårdsbidrag för upprustning av träläktaren. På uppdrag av Länsstyrelsen i Örebro län har Örebro läns museum utfört den antikvariska kontrollen som skett på plats under arbetets gång samt efter avslutat arbete. Fortlöpande kontakt har också hållits med entreprenören under den period arbetet pågått. Arbetet har följt de muntliga och skriftliga anvisningar som lämnats.

Entreprenörer har varit ÅV-Bygg i Åsbro AB samt Kumla Tak AB.

Arbetet har bestått i justering och säkring av takbalk och omläggning av takpapp. Det har även omfattat byte av rötskadad fasadpanel liksom målning av fasader och fasaddetaljer. Arbetet har skett enligt Länsstyrelsens beslut och enligt de antikvariska anvisningar som lämnats.

Vid slutbesiktningen återstod arbete (pga rådande väderlek) med målning av gula fasaddetaljer, stolpar och takbjälkar samt schaktning av marken vid norra fasaden. Återstående åtgärder kommer att slutföras under 2010. Senast 1 oktober skall arbetet dock vara färdigställt. Även resterande del av läktarens innertak kommer att målas under 2010. På grund av tekniska svårigheter att stryka ett tak med den kraftigt förtunnade färg som anvisats, godkändes, ur antikvarisk synpunkt, sprutmålning. Detta under förutsättning att slutresultatet blir detsamma som på den del som tidigare målats med pensel.

Slutbesiktningen skedde 2009-10-16 och samtliga arbeten godkändes ur antikvarisk synvinkel.

Administrativa uppgifter

Fastighetsbeteckning:	Skyllberg 14:2
Fastighetsägare:	Skyllbergs Bruks AB
Bidrag:	Högst 60% av totalkostnaden, dock högst 100 000 kronor
Byggentreprenör:	ÅV-Bygg i Åsbro AB Kumla Tak AB
Antikvarisk kontrollant/medverkande:	Charlotte Gustafsson, Örebro läns museum Charlott Torgén, Örebro läns museum
Rapportsammanställare:	Anna Rodin, Örebro läns museum
Utförandeperiod:	Vinter 2009 – Höst 2009
Antikvarisk kontroll:	2009-02-13 2009-03-09 2009-03-30
Slutbesiktning:	2009-10-16
Diarienummer:	2009.220.097
Registrerade bilder:	OLM_2009_2_1-46 Charlotte Gustafsson, Örebro läns museum Jonas Jansson, Länsstyrelsen i Örebro län Charlott Torgén, Örebro läns museum

Byggnadsbeskrivning

Träläktaren, Skyllbergsvallen

Skyllbergsvallen ligger invid riksväg 50. Träläktaren, från 1939, har en enkel och funktionell utformning, klädd med fasspontad grönmålad panel med foder, knutbrädor och listverk i en gul kulör. Sittbänkar finns under tak och utrymmena under läktaren används som omklädningsrum och duschrut.

Före åtgärd

En balk i framkanten av taket var i behov av att justeras och säkras då taket sviktade märkbart. Takpappen var vidare i behov av omläggning och en säkring av taket var en förutsättning för att detta skulle möjliggöras.

Fasadpanelen av trä var delvis rötskadad och i behov av åtgärd och fasad och fasaddetaljer var i behov av ommålning.

Foder och listverk hade troligen bytts ut sedan läktarens uppförande då de var av sågat virke. Även fasadpanelen var på sina ställen bytt respektive lappad och lagad.

Utförda åtgärder

Panel

Vid första besiktningen av träläktaren var all panel på baksidan redan nedtagen. Arbetet hade således påbörjats innan antikvarisk kontrollant hade kunnat göra en första besiktning. Ny panel, med profilering lika befintlig, hade tagits fram. All panel på östra sidan byttes ut samt skarvades med en vattbräda nedtill. Norra sidans panel byttes delvis ut samt skarvades även den nedtill. Västra sidans panel byttes till största delen ut samt skarvades delvis nedtill. Under skarvningen lades horisontell panel.

Stora delar av ytterpanelen var oisolerad varför den kompletteringsisolerades.

Fönstersnickerier

Nya foder runt fönster samt dörrar monterades. För detta användes hyvlat virke samt dimensioner lika befintliga foder.

Ett av fönstren hade en vattbräda monterad utanför panelen, vilket medförde att vatten kunde tränga in bakom den. Detta åtgärdades genom att panelen kortades av så brädan kunde skjutas in under panelen.

Måleriarbeten

Alkydoljefärg användes vid samtliga måleriarbeten.

Då den gröna fasadkulör som från början anvisades av antikvarisk kontrollant, vid uppstrykningsprov visade sig vara alltför blåaktig, ändrades anvisningen till *NCS S5040 G40Y* och fasadpanelen målades i denna kulör.

Dörr- och fönsterfoder, knutbrädor samt alla listverk som tidigare var gula målades i kulören *NCS 2040-Y20R*. Detsamma gällde för pelare och konsoler under taket, i framkant.

Vindskivor och den längsgående bräda varpå hängrännan sitter (innan åtgärd var denna grönmålad) målades också dessa gula i ovanstående kulör, *NCS 2040-Y20R*. Även taksprånget, förutom det breda taksprånget mot spelplanen, målades enligt samma färgkod.

Inför målningen av den invändiga panelen på läktarens framkant undersökte antikvarisk kontrollant resterna av det befintliga och sannolikt ursprungliga färgskiktet på läktarens innertakspanel samt panelen på insidan av läktarens sidor och framkant. Panelen på dessa ställen hade samma blå-turkosa kulör och troligen hade en, kraftigt förtunnad, oljefärg strukits upp i ett enda skikt i samband med läktarens uppförande. Stora delar av färgen var innan åtgärd bortvittrad men på mer skyddade ställen låg pigmentet kvar på ytan. Befintlig panel återanvändes i möjligaste mån och den tvättades av innan målning. Panelen målades sedan med en kraftigt förtunnad alkydoljefärg (förtunning med lacknafta) i kulören *NCS S3030-B10G*. Färgskiktet målades tunt för att träets ådring skulle lysa igenom. Inledningsvis användes pensel men det innebar tekniska svårigheter att stryka ett tak med den kraftigt förtunnade färg som anvisats varför det, ur antikvarisk synpunkt, godkändes att taket sprutmålades. Detta förutsatt att slutresultatet blev detsamma som om färgen påförts med pensel.

Tak

Den främre balken under taket sviktade. Den hölls uppe av en fackverkskonstruktion som ej längre höll varför en ny balk, av typen Kerto, monterades på insidan. Den nya balken byggde på med 4,5 cm. Panelen på insidan av fackverkskonstruktionen var råspontad och utgångspunkten var att den skulle återanvändas. Vid borttagning gick dessvärre panelen sönder varför ny panel, lika den befintliga, monterades ovanpå den nya konstruktionen.

För att undvika för stora ojämnheter och luftfickor vid läggning av ny takpapp togs all den befintliga först bort. Underst fanns en horisontellt lagd papp, beströdd med gröna och rundslipade sandkorn. Denna papp var helt eller delvis monterad med spik. De två följande skikten var belagda med krossad skiffer varav det översta, vilket lades 1987, var lagt längs med takfallet och ej horisontellt.

Befintlig takpapp var monterad så den var nedvikt över samt spikad i takfotsbrädorna. Pappen var lite längre än takfotsbrädorna vilket medförde att vattnet släppte nedanför. I framkant monterades den nya takpappen lika befintligt utförande. Ur antikvarisk synvinkel hade det även varit önskvärt att pappen monterades lika befintligt utseende även på läktarens kortsidor. Detta skulle dock ha kunnat orsaka problem då ett sådant utförande medför att det blir många

skarvar samt att vinden kan ta tag i pappen. Kortsidorna försågs därför med vindskivor samt plåtavtäckning (aluzink). Pappen veks uppåt och i skarven mellan vindskiva och takpanel monterades en hörnlist.

Den nya papp som lades (TemaFlex SBS 5500 med yta av grönmålad skifferkross) innebar en återgång till grönt papptak. Takpappen lades, på underlagspapp (yap 2200), i våder längs med takfallet.

Övrigt

Marken runt läktaren planades av så panelen inte stod mot marken samt för att få vattnet att rinna bort från läktaren.

Återstående åtgärder

Vid slutbesiktning återstod målning av gula fasaddetaljer, stolpar och takbjälkar samt schaktning av mark vid norra fasaden. Även en del av läktarens innertak återstod att måla.

Bilddokumentation

Fotoprotokoll

Acc.nr. OLM_2009_2_1-46

Objekt: Träläktaren, Skyllbergsvallen

Ort: Skyllberg

Gata/Kvarter/Fastighet: Skyllberg 14:2

Socken: Lerbäck

Kommun: Askersund

Län: T

År: 2008-2009

Motiv: Restaurering av läktarens tak och fasader

1-6: Före åtgärd, 2008

7-15: Delar av fasaden påbörjad

16-27: Fasadarbeten

28-38: Påbörjade takarbeten

39-46: Efter åtgärd

Foto:

Bild 1-6 Jonas Jansson, Länsstyrelsen i Örebro län

Bild 7-15 Charlott Torgén, Örebro läns museum

Bild 16-46 Charlotte Gustafsson, Örebro läns museum

Diariernr: 2009.220.097

Bilder före åtgärder

Läktarens tak sviktar

Panelen är delvis rötskadad

Panel i behov av åtgärd

Nedre delen av panelen är rötskadad

Läktarens baksida med omklädningsrum

Befintlig papp nedvikt över samt spikad i takfotsbräda

Del av läktaren före åtgärd

Bilder under arbetets gång

Delar av befintlig panel är borttagen respektive utbytt

Fönstren har fått nya foder och panelen har skarvats

Nedtagning av befintlig panel på insidan av fackverkskonstruktionen

Fackverkskonstruktionen blottlagd

Panelen har skarvats med vattbräda

Borttagning av befintlig takpapp pågår

Bilder efter åtgärder

Taket är uppriktat

Ny, råspontad panel på insidan av fackverkskonstruktionen är monterad och avfärgad

Läktaren efter åtgärder

Läktarens baksida efter åtgärder

Läktaren efter åtgärder

Ny vindskiva med plåtavtäckning är monterad